

DELA BORISLAVA PEKIĆA U 13 KNJIGA

VREME ČUDA
HODOČAŠĆE ARSENIJA NJEGOVANA
USPENJE I PAD IKARA GUBELKIJANA / ODBRANA
I POSLEDNJI DANI
KAKO UPOKOJITI VAMPIRA
ZLATNO RUNO I–VII
GODINE KOJE SU POJELI SKAKAVCI I–III
BESNILO
1999.
ATLANTIDA
SENTIMENTALNA POVEST BRITANSKOG CARSTVA
NOVI JERUSALIM
GRADITELJI
DRAME I-II

PEKIĆ

HODOČAŠĆE
ARSENIJA
NJEGOVARANA

DELA BORISLAVA PEKIĆA U 13 KNJIGA
Knjiga 2

Copyright © 1970, Borislav Pekić
Copyright © 2014 ovog izdanja, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Svome ocu
Vojislavu D. Pečiću*

*„I načini sebi kovčeg od drveta gofera,
i načini pregratke u kovčegu,
i zatopi ga smolom spolja i iznutra...
jer, evo, pustiću potop na Zemlju...“*

(PRVA KNJIGA MOJSIJEVA, GL. 6)

I

Budući da sam sred godina među kojima je kraj veku ljudskome već i po prirodi pisan, a uza to me ni zdravlje ponajbolje ne služi, ja, Arsenije Kirila Njegovan, rentijer ovdašnji, odlučio sam da, pri punoj svesti i savesti, a u pritežanju svih zakonom predviđenih duševnih moći, sačinim ovaj testament i kroza nj iskažem poslednju neopozivu volju u pogledu moje pokretne i nepokretne imovine, kao god i što se tiče sahrane, i to kako sledi...

Budući da sam već poodmakle dobi i dokrajčenog zdravlja, ja, Arsenije Kirila Njegovan, kućevlasnik ovdašnji, odlučio sam, dne 3. juna 1968. godine, da pri punoj svesti i savesti, u pritežanju svih duševnih moći, a na osnovu prava koja mi po zakonu pripadaju, sačinim testament i njime izvršim razdeobu pokretne i nepokretne...

Pošto sam, uzimajući u obzir sve što sam tokom onog opakog prepodneva iskusio, suočen sa ozbiljnom pretnjom da uskoro budem u položaju iz kojeg po svoj prilici neću biti sposoban izraziti išta, a osobito svoju legalnu volju, ne lenih se niti mira sebi dadoh...

Kad mi se eto i pero otima da pitanje objasni ovu hitnju za zaveštanjem, hitnju kojoj su i godine, ma koliko da ih je, i zdravlje, ma kako narušeno, tek sporedan povod, prosto reći izgovor, najbolje da počnem time što ću, bez dvoličnosti svojstvene takozvanom samoposmatračkom razmišljanju, priznati da sam onog prepodneva, presudnog, u to sam nekako ubeđen, po tok mog do tada prilično ujednačenog života, bio vrlo uznemiren, satrven od uzbuđenja, da ne kažem pometen. U takvom, za uglednog posednika i počasnog potpredsednika Trgovačke komore, krajnje nedoličnom stanju nisam se zadesio još od 1941, kada sam prividno naprečac, stvarno međutim blagodareći mukotrpnom kolebanju i predomišljanju doneo i protokolisao ozbiljnim razlozima izazvanu, pa stoga i neopozivu odluku da se povučem, bolje reći izvučem iz poslova, jer je već i maloumnima bilo uočljivo da ovi sa trulećom monarhijom o vratu srljaju u propast, i da mezalijansi supruge Katarine i porodičnog opunomoćenika gospodina Golovana (advokata i bivšeg kraljevskog javnog beležnika), a pod mojim vrhovnim nadzorom, razume se, poverim rutinsku brigu oko ubiranja kirija i najamnina, onu ponižavajuću oko protestovanja menica prispelih usled nepoštovanja zakupničkih ugovora, čak i onu najprivlačniju, jedinu koja je između novčanih preimućstava izvojevala pravo da pripiše sebi nešto nekoristoljubivo, strasno, graditeljsko, a koja se ticala održavanja i proširivanja kućevlasničkog fonda, ali ako se ima na umu moj obazriv, gotovo autotrofan način življenja i poodmakle godine – bilo ih je nažalost već sedamdeset sedam na okupu, a u poslednjih dvadeset sedam ni kućni prag nisam prestupio – sve što sam smerao da preduzmem odmah po ženinom odlasku, za koji se ona već uveliko pripremala, i što je iziskivalo zamašniju žrtvu od

davno podnete odricanjem od javnog delovanja, graničilo se bez ikakve sumnje sa pustolovinom tugaljivom i za neko muževnije godište. Doduše, naoko isto nespokoјstvo bilo me je uhvatilo devetnaeste kada sam u istočnom predgrađu Voronježa prvi put susreo boljševike u avetinjskoј najezdi Krasnaje konarmije Semjona Mihajloviča Buđonija, sa šiljatim kalpacima od zelene čoje i višestrukim obručem ređenika utegnutim kožnim dolamama, i shvatio sa neposrednošću prirodēnom soju Njegovana da ne gajim baš nikakvu volju da ih sretnem ponovo, ma u nekom bezazlenijem obličju, čak i među bezopasnim nonparelle izveštajima iz Sovjetske Unije, zatim još jednom – i tu bi se, izuzimajući pokor o martovskom puču, popis mojih izrednih uzbuđenja sasvim iscrpao – godine hiljadu devetsto dvadeset četvrte, kada sam ušao u posed prve kuće za izdavanje, prve od onih rasnih i raskošnih uzor-lepotica kojima je danas, nadam se na opšte zadovoljstvo, ukrašena prestonica.

U grozničavom očekivanju da najzad ostanem sam, dovukoh naslonjaču do zapadnog prozora ranije nego inače. Na toj *osmatračnici* – mada bi reč *puškarnica* bolje odgovarala i trbušastoj badži isturenoj nad potavnelo, istrošeno krovlje Kosančićevog venca i borbenom raspoloženju s kojim sam je zaposedao – boravio bih mahom od podneva pa sve dok sumrak vejući niz reku crno trunje ne bi onemogućio svaki dodir sa vidikom i novim naseljem, čije sam podizanje uhdio snabdeven durbinima različite marke, veličine i dometa. Onomad sam međutim već izrana bio na *položaju* (tako oslovljavah omiljenu naslonjaču samo dok bi stajala primaknuta uz prozor, u svim drugim pozicijama gubila bi ona ovaj počasni nadimak da utone u anonimnost srodnog nameštaja), bio sam, dakle, na položaju još od praskozorja, izlažući se opasnosti da mi Katarina opazi

uzrujanost i, zamenjujući je sa ispoljavanjem simptoma moje boljke, odloži odlazak u banju. Stoga sam se gradio da ne primećujem ni gospođicu Melanie Foucault, koja mi je sedela iza leđa i u metalnoj kaseti iskuvavala igle za injekcije, ili da, zaokupljen predelom što sam ga obilazio uz pomoć artiljerijskog dogleda marke Mayer, u najmanju ruku ne uvažavam prisustvo bratovljeve domoupraviteljke. U prikladnoj prilici raspitivao bih se za Đordžija, ako ni zbog čega razumnijeg, ono da, povinujući se uzansama besmislene igre koja se terala između mene i njegove družbenice, bolničarke i služavke, sve u istom licu, svežim razlozima potkrepim primedbe koje sam i inače u izobilju imao na đeneralov način života, ali sada sam se, priznaću, ustezao: tokom prepirke koja bi bezuslovno uzela maha mogao bih da se odam. U svakoj drugoj prilici, takođe, briga za moje poprilično načeto zdravlje i kao suncokret prevrtljivo raspoloženje bila bi dobrodošla – mada bih je ja, po običaju, susretao durenjem i nećkanjem – dočim bi sada svako preterano interesovanje za moju osobu lako moglo da se pretvori u klopku u kojoj bi mi, avaj, još na samom početku bedno skončao plan. Jer bilo je potrebno, preko potrebno da što skorije ostanem bez nadzora i samotničko prepodne obezbeđeno Katarininim odsustvom provedem onako kako sam naumio.

Ali odoleti ipak nisam mogao, te kad je u vijanju neke od svojih zagubljenih koštanih ukosnica Katarina opet naišla, nestrpljivo joj spočitnuh kako, ako se na put hoće, dan ranije se pakuje.

– I to mi je neki put – rekla je pre no što će izići. – U Vrnjce idem i ti to nazivaš putovanjem!

– Madame Katurahin putuje tek suthra, Monsieur Nego- van. Sad namehravamo samo u kupovinu.

– Po meni, čovek putuje čim pređe prag, Mademoiselle Foucault. Van kuće, sve je put.

Tako sam, u razdražujućem iščekivanju da se žene udalje poslom koji me pod ovim izuzetnim okolnostima – inače sam o svemu voleo da budem obavešten – ni najmanje nije činio ljubopitljivim, bez uobičajene predanosti ispitivao ravničarski predeo koji je, prepolućen Savom, prodirao na zapad i skončavao u žučkasto sumpornom usijanju duž meke ivice horizonta. Predeo je bio oivičen mrkim hrastovim daskama koje su oko vazdušastog platna osušenog junskim suncem i sedefastom prašinom obrazovale razvučen paralelogram, nalik jedva pozlaćenom inkrustriranom ramu. Promenljiva slika u tom četvorouglu, po ugledu na grb složenom od četiri istovetna polja, bila je zaštićena dvostrukom branom od stakla, o čijoj se prozirnosti starah sam uz pomoć jelenske kože. Treći stakleni zid pripadao je složenom sistemu sočiva mog najsposobnijeg durbina. Zveckajući mesinganim okovom puzao je ovaj oknom da, kad god zastane, iz privučenog reljefa izreže poveći medaljon, žigosan krstićom sa majušnim podeocima. Otkako sam mu se posvetio, prizor se postepeno no neprekidno, mogu reći na moje oči menjao, stavljajući mi do znanja da se sa istom istrajnošću preobražava i onaj u susedstvu, i sve ostalo, sve što ograničen okvirom prozora, domašajem durbina i dobrovoljnom imobilnošću nisam mogao pogledom da proverim. Pri svemu tome, urastajući jedna u drugu prirodno kao gôd u gôd drveta, nastavljaajući se neosetno poput pragova neke besciljne pruge, méne nisu bile tako nagle ni neobuzdane da bi izazvale nedoumevanje, nevericu ili odbojnost koju osećamo kad se posle dugotrajnog izbivanja vratimo kući i svoje domaće zateknemo sasvim izmenjene, nepodnošljivo različite od primamljivih likova koji su nas na povratak

požurivali. Prisustvujući tim promenama, štaviše izdaleka učestvujući u njima, ipak nisam izgubio sposobnost urođenu Njegovanima da novine sačekuju i podnose sa podozrenjem sve dok ih ne potčine, prisvoje, takoreći *svare*, kao što amebe-gladnice prosto usisavaju unaokolni život da bi ga učinile pukim sastojkom sopstvenog postojanja, pošto ga, razume se, preobrazu prema ličnim svojstvima, a u međuvremenu i štetne, nesvarljive ostatke izluče. Naprotiv, moje srođavanje sa promenama počivalo je na činjenici da sam većinu njih, osobito postepenu pojavu naseobine, već asimilovao, već prema sebi preudesio.

Što se tiče samih promena, one su se zbivale na svemu osim na reci. Jedino je ta vajakadašnja Voda postojanom bojom, tromošću i staloženim tokom obezbeđivala vidiku stalnost bez koje bi njegov preobražaj, ma koliko inače impozantan, bio u najvećoj meri sumnjiv. Sa stanovišta, naravno, one porodične opreznosti o kojoj je do malopre bilo reči.

Najpre kej popločan hrapavim granitnim tablama sa cvetnim humkama koje su presvlačile boje svakog tromešćja, i bleštavo stepenište usred njega koje je odnekud privlačilo moju pažnju, mada na njemu nije bilo ništa izuzetno, nekoliko bledolikih kamenih koraka s jednim zastankom po sredini i ništa više. Zatim, ona nezgrapna građevina izlomljenih bridova nalik na betonski silos pod trouglastim staklenim kopcima, pred kojom se začudo nikad nisu istovarivali nikakvi furgoni sa žitom, neobjašnjiva zgrada, nepogodna za iznajmljivanje, koju, iako raspolaže povoljnim položajem naspram Ušća i Velikog ratnog ostrva, ne bih uzeo ni da mi je daruju. Pa rekonstruisani Most kralja Aleksandra Ujedinitelja. A iznad svega, dabome, razmetljiva palata azbestnog odsjaja za koju mi je rečeno da pripada kraljevskoj vladi – te

monarhije baš umeju da se razbacuju! – i koju je moj dohled, nepristrastan u službi, magnetski privlačio, tek malo zadržavao u zlovoljnom oku, a potom napuštao da bi se kroz zamršene drvorede, aleje i perivoje, na izlišne parkove proćerdane temelje, žurno uputio novom gradu, uhodištu svake moje zamišljene šetnje. S ovog nešto koso postavljenog vidikovca i kilometarske udaljenosti novorođeni grad je imao aljkav izgled nedovršene makete. Podsećao me, uz izvesnu čežnju, na provizornu hrpu kutijica, kockica, kartonskih tornjeva i papirnog zelenila, ovlaš zalepljenu na daščanu ploču, fantomski grad kakav sam viđao u ateljeu Jakova Njegovana kad bih prenebrežući njegovu tvoračku osetljivost svraćao da se raspitam napreduje li projektovanje ove ili one najamne kuće poverene mom preduzimljivom rođaku. Same zgrade nisu bile ni prinete onima koje sam zidao, najčešće posredstvom Jakovljevog arhitektonskog biroa, ili odabirao za kupovinu mahom preko advokatske kancelarije „Golovan i sin“. Bile su nekako tužne, ucveljene, napuštene. Kao da su, uprkos povećem društvu parnjaka, tek tavorile. Bliznački jednolike, puste kao kameni ambari, jedva su davale znake života, a njihove prepodnevni suncem upaljene muvlje oči žalosno su me sećale na kolumbarijum s tinjajućim kandilima. Povrh svega, a to mi je i najteže padalo, behu savršeno bezlične, na bezizraznim fasadama nije bilo ničeg što bi ih obeležavalo, telesno izdvajalo, duševno razlikovalo. Nijedan osobeni znak. Ne, nisu one, jadnice, bile ružne u usvojenom smislu reči. Bile su samo *bez karaktera*. Grbile su se u ravnici da ih je žalosno bilo i gledati, strojile se putem kao pogružena kolona zatvorenika čije su individualnosti iščilile u suroj robijaškoj odeći. A takav se prigovor nijednoj mojoj kući nije mogao staviti. Sve su one bile lične, vrlo nezavisne, štaviše neobično svesne te svoje arhitektonske izuzetnosti.

Ponekad, nije mi zazorno reći, i po cenu razmetljivosti. Čak i one namenjene ološu držale su do prilike da se makar nečim od ulice izdvoje, ako već nisu uspevale da se istaknu u čitavom kvartu. Ni ona sa društvenog dna, prizemljuša obzidana nepečanim glinenim opekama i pokrivena ćeramidom, ispod Pašinog brda ili iskraj Dunava, za koju bi se reklo da, lišavajući zakupce svega osim pećinskog utočišta, ni ne haje za dobar glas, ili je već sva iscrpljena i rastrošena, izgubivši samopouzdanje, navikla da uživa onaj zao, čak i takva nikakva sirotinjska kućerina posedovala je, možda baš u toj nepodobnosti, nešto svojerodno, nešto neponovljivo. Novajlije s onu stranu reke, međutim, nisu nimalo polagale na čast da pogled privuku ili ga pridobiju, a nekmoli da ga ushite i navedu da im se ponovo vrati. Neko bi se dao obmanuti pa pomislio da su za tako nešto imale suviše ponosa. Ja sumnjam. Nisu one bile nemarne prema rđavom mišljenju što ga je izazivao njihov kabast izgled, već su se prosto pomirile, pa već i saživele sa sopstvenom neuglednošću. Iz njih je izbijao neki neljudski fatalizam koji je, onako bezizgledan, morao da dotuži svakom pravom kućevlasniku.

Uprkos tome, što sam ih duže proučavao, trebalo je iz više razloga priznavati im da su upravo s one naročite, tržišne tačke gledišta, koja i čini drevnu suštinu kućevlasništva, bile izvanredno efikasne, efikasnije od mojih najamnica. U mojim kućama bilo je, ruku na srce, isuviše skupocenog prostora budzašto protraćeno, čak i ako ne zanemarim ambiciju da mi pripadaju najnaočitije građevine u varoši – od onih namenjenih stanovanju, naravno – ili uračunam građevinski ugled što su ga i samim zakupom pribavljale svojim stanarima. Ako bi se izneo nameštaj kojim behu zakrčene, ličile bi na ispražnjene kaverne faraonskih grobova. Tavanice su im bile preterano visoke, kao kubeta nad crkvenim

lađama (prosečna zapremina po stanu iznosila je 500 kubnih metara), neracionalan raspored je, uzaman arčeći dragocene metre na kojekakva predsoblja, holove, hodnike, verande, terase i balkone, pretvarao kuću u neprohodan lavirint za srce prirastao jedino deci (ovo velim uprkos činjenici da sam i ja baš po tim tajanstvenim i uobraziljom preuđenim ćoškovima proveo detinjstvo), izlišne odaje nisu uspevale da srazmerno veličini podignu i cenu zakupnine, rasipničke dimenzije stepeništa prosto su proždirale korisnu površinu, a da i ne govorim o zapreminama zloupotrebjenim na liftove – i za ugalj, čak i za ugalj! – podrum, spremišta, tavane, perionice i tremove. A zatim građa: najpitomiji kamen, najotpornije drvo, najtvrđi crep, najpostojanija boja. Venčaćki mermer, pa počesto i Karara! Fajansa, lamperije od mahagonija, gipsane rozete, keramički podovi, tapeti iz Praga dopremljeni! Najzad, svi oni skupi i kićeni zabati, lođe, ovalne niše u koje smo pokapali upečatljive figure u stojećem stavu, ljupki alkovi, okovi, balustrade, kandelaabri, bareljefi sa mitološkom sadržinom, ornamenti, sva ona skamenjena flora i fauna koja je pod kišom projektantskih nadahnuća a na moj podsticaj bujala sa fasada mojih kuća. Iz svake se mirne duše mogao isterati bar još jedan sprat, a iz sprata štednjom iscediti bar još jedan stan. Uz prosečnu kiriju od 500 dinara svakog prvog, u dvokatnim a četvorostanim zdanjima, računajući razume se i onaj iznuđeni treći, to bi, po odbitku dažbina i troškova održavanja, iznosilo približno 4.500 mesečno, a svih 56.000 za dvanaest meseci. Ako bi se, zatim, ovaj račun primenio na sve kuće koje sam izdavao, mogao sam svake godine da uberem neuporedno više prihoda od rente nego što sam do sada zarađivao. Nikad se međutim nisam upustio u sabiranje čiste dobiti koju bih inkasirao – a zatim uložio u nove gradnje – da sam

sa kućama od početka, još od one prve u Gospodar Jevremovoj, postupao ovako bezobzirno računčijijski kao što čine današnji vlasnici. Bilo bi uzaludno da naprežem mozak oko nečeg od čega ne mogu da imam nikakve vajde. Više nisam bio sposoban da sa svojim *matronama*, kako sam ih iz milošte zvao, nešto valjano preduzmem, ne stoga što bi takav poduhvat iziskivao znatna, za mene nedostižna ulaganja, ili bio otežan administrativnim preprekama – ta moj je uticaj, mada odavno nekorišćen, još zamašan – već što bi svaka adaptacija, prezidivanje i doziđivanje poremetilo očinski odnos koji je tokom moje kućevlasničke karijere bio uspostavljen između mene kao tutora i kuća mi pitomica, dok smo zajedno matorili, dok smo, uzajamno se podupirući, u toj neizbežnoj regresiji jedno drugo sve bolje razumevali pa smo već i kao ostareli bračni parovi počeli da se ophodimo, a taj odnos nisam uspevao da održim, sa nepotpunim izuzetkom Katarine, ni prema jednom živom biću, i što bi taj neloyalni postupak nalikovao otkazu dugogodišnjem sluzi u času kad je ovaj, odanom službom sasvim iscrpljen, teret nepoželjan postao.

Međutim, sa tim impotentnim zgradama u zamućenom kolutu durbina još ne imadah ničeg zajedničkog. Ja ih nisam poručio ni podizanje njihovo finansirao. Možda sam se, ne poričem, dvoumio da li jednom da ih prekupim. Kažem *možda*. Pa i tada verovao nisam, daleko bilo, da ću s njima uspostaviti neki *stvaran* kontakt, pogotovu savez, mada kao iskusan kućevlasnik ni tu mogućnost nipošto ne smedoh da isključim. Jer, ako ću po duši, njih ja nisam ni poznavao.

Vijugajući ljubopitljivim pogledom niz meandar što ga je, ugledajući se na dremljivu višeglavu zmiju, obrazovala najveća od građevina, počesto sam se pitao šta to uistinu ja znam o njima. Nikad im se nisi primakao, nikad ih obišao,

dodirnuo, razgledao s druge strane osim frontalne, koja ti je odavde bila dostupna, nikad nisi omirisao njihove zidove da osetiš i upamtiš naročit dah što se, osim kreča, betona, maltera i boje, kao nepodražljiv odušak živog tela, rasprostirao oko svake kuće. I doista, jedino u što sam bio siguran beše pragmatično načelo po kome su pred mojim iskusnim očima krojene, načelo koje nikada nisam bez duševne rezerve poštovao – ili da što utajeno ne ostane – nisam se samo njega držao i njemu naslepo ugađao, a sada sam, eto, nekako sklon da ga kao rukovoditeljnog uzmem u obzir. Bio sam srećan što sam zahvaljujući položaju prozora okrenutog reci bio prosto prinuđen da na njih obratim pažnju i da savlađujući predrasude posmatram razmnožavanje njihove žilave porodice. Mislio sam: uvek ću imati vremena da preduzmem korake da ih pokupujem, ako mi do toga uopšte bude stalo. Najpre samo jednu, naravno. Probao bih s onom bledunjavom, cedolikom ili onom rošavom preko puta železničke pruge. Kuće su kao ljudi. Ne možeš predvideti šta će ti pružiti dok ih ne iskušaš, u dušu im pronikneš, pod kožu zađeš. Podbaci li, rekoh, pa preprodaću je. Ako se pokaže, zadržavam je. Zatim kupujem ostale. Sve dok čitavo naselje ne bude moje. O tome da ih osamostalim, napravim osobenim, snabdem ličnim svojstvima, rečju da od njih stvorim zasebna bića koja se moraju *imenovati* a ne onako usput podrazumevati u opštem pojmu „naselja“, „predgrađa“, „čtvrtri“, „rejon“, „bloka“ ili „kvarta“, mislio bih, zacelo, kasnije, poveo bih o tom brigu kad budu moje, u stvari kad ih u katastar uvedem pod Golovanovim imenom, jer – priznajem bez ustezanja – uprkos svim prednostima koje su mi obećavale u pogledu prihoda, nikako nisam mogao da se srodim sa posedovanjem kuće pred koju neću imati odvažnosti da izvedem prijatelje i klijente, i da, dodirnuvši

prstom njeno dostojanstveno pročelje, gordo kažem: „Ona pripada meni.“

Predviđajući da uskoro, valjda već idućeg trenutka, neću više moći da obuzdam nestrpljenje zbog stalnog odlaganja Katarininog odlaska – čas joj je končana rukavica nedostajala, čas bi iskala savet u pogledu broša koji će okačiti o rebraste nabore bluze, sad je tumarala unaokolo u potrazi za cegerima, pa se opet ne bi snalazila među sopstvenim šesirima, što kraj tako retkih izlazaka baš i nije bilo za osudu – iako sam vero-
vao da su se na moju nedruštvenost svi već bili svikli, strepeći povrh svega da i osornost prema gošći ne bude protumačena kao posledica bolesti, zvanično uvrštene u red srčanih mana, sa uzdahom predavanja odložih Mayera na policu među druge durbine i uputih Melaniji pitanje koje je ova jamačno očekivala, jer mu je već spreman odgovor imala.

– *Et bien, Mademoiselle Foucault*, kako je danas moj brat Dordije?

Nemilice kotrljajući „r“, po grlu, pa ga zatim jezikom loveći pri samom ušću ždrele, starica oklevajući odgovori da je ženehral Negovan, hvala milošrdnome Bogu, uglavnom dobhro, te bi se moglo hreći i sasvim dobhro da zadnjih dana nema une constipation, i usled toga ozbiljne i svakojake bolne neprilike sa vahrenjem, o kojima me je uostalom izveštavala kad god je imala zadovoljstvo da nas poseti.

Pri tome je gledala nekuda mimo mene i sa strašću pečača izvlačila igle iz kasete, stavljala ih pred taj ispražnjeni pogled – ozarene svetlošću s prozora one su u nedru sobnog sivila sjaktale kao dragulji obrađeni u obliku patuljastih kopalja – a zatim ih opet potapala u vrijuću vodu.

Slušajući poznatu i jednoličnu jadikovku koja me je, istini za volju, pre dražila nego dirala – jer znao je Arsenije koliko od svega toga njegov brat malo trpi – pitao sam se zašto

Melanija čim se o Đorđiju povede razgovor negde mimo sagovornika gleda, kao da đenerala nekim unutrašnjim, magičnim okom špijunira, pa onda samo dostavlja sve što se s njim zbiva, a što jedino ona, blagodareći tajanstvenom čulu sličnom ključaonici, može da vidi i razume, i o tome, uzgred, kako taj njen lunjajući pogled, da bi se objasnio, mora biti doveden u neposrednu zavisnost od toga šta zlehudi Đorđije sada *stvarno* oseća. Zato sam srdito odgovorio:

– E pa, mislim da mu je to što se ne kreće dovoljno, što se zabio u ona četiri zida i ne izbiva iz njih.

Bilo je to, dabome, bezdušno poigravanje sa lojalnošću stare bolničarke, ali nisam imao izbora. Ako sam želeo da je što pre udaljim, morao sam da njenu pseću privrženost bratu, za koju sam bio ubeđen da se na samom ishodištu meša sa sumnjivom, po svoj prilici neuzvraćenom nežnošću, stavim pred ozbiljno iskušenje.

– U stvari, nalazim da je nezdravo, *absolument malsain*, provoditi dane u onom sanduku, nezdravo pogotovu za jednog kraljevskog đenerala koji računa sa izvesnošću da uđe u školske čitanke.

Kao što sam predviđao, gospođica Foucault se pobuni. Uvučena u prepiljenu ampulu, štrcaljka se, trepereći u isprekidanom ritmu staričinog besa već napajala žutom, zejtinjavom, lekovitom tečnošću.

– A vi, zašto vi ne izlazite iz kuće, Monsieur Negovan?

– Ja sam kućevlasnik, lokator, Gospođice. – Kad god sam mogao, izbegavao sam da poređenjem sa trgovinom ponižavam zanimanje koje je za mene bilo veština, dar, umetnost. – *Je ne suis pas un soldat!* Moji se poslovi sasvim dobro mogu voditi i odavde, čak bih rekao bez bojazni da preterujem da se oni i bolje odavde vode. I sve bolje ukoliko je čovek više postrance od mesta poslovanja. S ovakvog rastojanja sve

vam je, uveravam vas, podjednako važno, čime se neutrališe opasnost, opaka tamo gde se poslu uz nos stoji, da išta od onog što koristiti može bude zanemareno ili previđeno. Ali vojne, Mademoiselle Foucault, vojne se ne daju voditi za stolom. Možda se one za stolom sedeći zamišljaju, ne kažem, ali izvode se po vojištu trčeći. *Au champ de bataille!* I, pretpostavljam, mahom drukčije nego što se zamišljaju.

Pod pritiskom jakih osećanja gospođica Foucault progovori maternjim jezikom:

– *Mais on ne fait pas la guerre, Monsieur!* Za boga milog, nismo u hratu!

– Tako? – rekao sam pasivno. – Ne znam. Ne čitam novine, a i radio ne slušam. Pojma nemam koji se rat sada vodi i vodi li se uopšte. Ne podižem svoje lepe kuće, Mademoiselle Foucault, da bi kojekakvi đeneralski klipani, svaka čast mome marcijalnome bratu, na njima isprobavali svoje mašine drobilice, ali ako se negde tamo ipak vodi, ubeđen sam da on u njemu učestvuje premeštajući po geografskoj karti celuloidne zastavice i gurajući preko gipsanih reljefa tenkove od kartona. Otkako je navukao uniformu, Mademoiselle Foucault, radio je uvek jedno te isto: po zamišljenim frontovima micao one svoje proklete olovne lutane. I sada vi meni recite kako đeneral zamišlja da napreduje u službi.

– *Monsieur le Général* i ne može dalje da naphreduje – žestoko će ona. – On je... pa on je u penziji.

– *Nous y voilà!* – uzviknuo sam nastojeći da privučem onaj Melanijin mimoilazeći pogled.

Naravno da nije mogao. Tek štogod! Ali ne što je počem penzionisan, već zato što je *mrtav*. Već dvadeset godina pod zemljom, dve decenije u porodičnoj kosturnici na Novom groblju (parcela 17), tamo gde ja, koji se tako razlikujem od Njegovana, bez sumnje neću pristati da budem spušten.

U stvari, bilo mi je prosto nepojmljivo da svi oni što me, evo biće već dvadeset sedam godina, iz najboljih namera, pretpostavljam, kao bodljikava palisada zagrađuju sa svih strana, moja Katarina, ova uboga Overnjanka, neka vrsta zagubljene uspomene na francusko-srpsko bratstvo po oružju, rođaci i prijatelji koji me posećuju, onaj smušeni ali upotrebljivi beležnik, čak i Isidor – Isidor doduše skoro nije svraćao – zaista uobražavaju kako zahvaljujući njihovoj naivnoj zaveri ćutanja ne znam šta se napolju događa, ni za bratovljevu sahranu ne znam, da sam već i time što ne napuštam kuću, a to činim ne poradi ugroženog zdravlja nego iz nepoverenja prema sutrašnjici, sprečen da saznajem kao i ma ko od njih, da učestvujem, delujem, čak i da živim.

Ruku na srce, za Đorđijevu sam pogibiju čuo slučajno. Reči sam jedva raspoznavao, jer su se, okrnjene, jedva provlačile iz spavaonice, tog neprikosnovenog Katarininog carstva, a ni meni, iskreno, nisu bile upućene, iako su se baš mene u najvećoj meri ticale, ne samo stoga što su se odnosile na bedan i nedoličan kraj mog brata, već što su očitovale porodični dogovor da se meni nikad ništa ne kazuje, dogovor koji sam prećutno legalizovao, a ovamo u stvari iznudio. Iz tog razgovora, od sporednosti ga očistivši, zaključio sam da je đeneral poginuo a ne umro, što bi više pristajalo njegovom originalnom načinu upražnjavanja ratne veštine, poginuo usled još uvek nerazjašnjenog kobnog nesporeduma, sa kojim je, opet, u nekoj neobičnoj vezi stajala njegova strast – ah, te njegovanske besomučne strasti! – prema đeneralštabnim igrama, jedinoj vrsti vojevanja koja mu je, po mome znanju, bila pristupačna. Kasnije ničim nisam odao da mi je đeneralova neslavna sudbina poznata, pa sam usled tog, uostalom dobrodošlog nesporeduma, ponekad dospavao u položaj u kome sam se i sada našao: da o umrlome

brigu vodim, što sam činio s istom neumitnom strogošću i neuvidavnom zajedljivošću kao da mi je brat bio živ, ovom prilikom podstican još i željom da se Mademoiselle Foucault što pre otarasim.

A ni inače nisam osećao osobito saučešće. Naprotiv, ono što sam stvarno osećao, bilo je ogorčenje. Pri pomisli na brata nikakve dražesne sličice iz detinjstva nisu mi pred oči iskakale, a one prave, dagerotipije iz albuma u srebrnom cvetolikom okovu, izbacio sam iz police praveći mesta za knjigovodstvene registre. Sve da sam i hteo, nijednu dirljivu scenu bratske solidarnosti nisam mogao iz memorije da iskamčim. A ipak, nedovoljno bi bilo reći da sam prema Đorđijevu udesu bio ravnodušan. Već sam spomenuo da sam osećao ogorčenje, gotovo gnev. Dodajem sada tome i jetko ubeđenje da sam bratovljevom smrću, na način koji sam iz onih stopa ali poizdalje pokušao da objasnim nakoštrešenoj gospođici Foucault, bio izneveren, maltene izdan. Da kažem, najzad, da je stanovište sa koga sam sudio o đeneralovoj nesreći možda i bilo izuzetno, ali je u najmanju ruku odgovaralo mom trudu da o svakoj stvari efikasno mislim, i premda je baš usled te jedinstvenosti u najvećoj meri bilo lično pa s tim i jedva primenljivo na druge, sadržalo je u svom razotkrivalačkom vizionarstvu – ne mešajmo sa tim nikakvu proročku pozvanost – vrlo agresivan i dobro upućen instinkt samoodbrane koji bi, da je sreće, trebalo da poseduju svi Njegovan-Turjaški.

Zato rekoh, kao i obično bez uvijanja, da je moj brat, izabравši karijeru na koju ga uostalom niko u porodici nije nagonio – naprotiv, svi smo ga jednodušno odvrćali – ipso facto izabrao *herojsku smrt* kao njen neodlučiv, prirodni, takorekuć krunski deo, i da je vojnička karijera bez vojničke

smrti dobar početak bez doličnog kraja, jelo bez začina, trik, opsena, vašarska podvala, *une tromperie, une tricherie*.

– A vi kažete da je on otišao u penziju?

– Zahr i sami ne znate da jeste! – odgovori gospođica Foucault tromo, u košutnjavoj ruci držeći čuperak vate i odsečno ga pritišćući o grlić bočice sa alkoholom.

– A umro nije?

– *Non, Monsieur!*

– *Vous voyez*, ako je u penziji, kako se onda moj uvaženi brat nada umreti vojničkom smrću?

Znao sam da na ivici strpljenja, ma koliko ga trenirala za ovu posetu, Melaniju prožima izazivačka volja da mi u lice skreše kako je njen neprikosnoveni, *son bien-aimé et courageux Général*, ma šta ja inače o njemu mislio, i umro vojničkom smrću, bez oružja u ruci doduše, ali zato oboren patronama iz vojničke puške, kao i svaki drugi soldat na pragu kuće, kao na isturenom grudobranu rova, a u zaštitu onog što je nesrećnik smatrao časnom suštinom ratničke profesije, i ne samo to, već da mi, okrilačena zlovoljom koju su ovakvi dueli samo podjarivali, saopšti i sve ostalo što je držala da će po mene biti ubitačno i satiruće, a što se navodno za moje dobro godinama prećutkivalo. Ali Katarini je verovatno bila obećala da će poštovati „Arsenijevo naročito stanje“, i sad je mogla samo da se grize ili da ustane i ode.

A ona, međutim, kao da se bila zalepila za stolicu. Jednako je škropila onaj čuperak vate, oštar miris alkohola vejao je sobom, te, da bih prikrio zbunjenost, odabrah iz zbirke jednokraki durbin marke Graetz, koji mi je zbog plavičasto prosenjenih okulara služio za posmatranje pri jarkom letnjem suncu, i uzeh da mu parčetom jelenske kože brišem sočiva.

– E pa sad bi mogli da se phriphremite – rekla je dželat-skineutralnim glasom.

Premda mi je već odavno davala injekcije, obavezan sam da priznam vrlo spretno i ne nanoseći mi pritom prekomeran bol, ipak sam se o svakoj seansi osećao uvređen, na neki način ponižen. Nije to bio stid što se razgolićujem pred nepoznatom osobom, isuviše sam bio star za sramežljivost – uostalom, činio sam ja to tako spretno da sam, obrćući se na bok i služeći se odjednom obema rukama, otkrivao jako ograničenu zonu kože, i trnu jedva dostupnu – bilo je to nepodnošljivo osećanje zavisnosti koje je katkad i odnosu sa Katarinom davalo oblik otvorenog neprijateljstva. Zauzimajući sa što manje pokreta zahtevani položaj, s kolenima na sedištu, bradom uz naslon i rukama koje su, zabačene za leđa, čvrsto stezale neznatno smaknute pantalone, izrazio sam nadu da će biti pažljiva i da pri ubadanju neće uzimati u obzir naše prolazne nesporzume.

Nisam je čuo, gumene potplate njenih starinskih cipela na šniranje sprečavale su da je čujem, ali sam osećao da stoji iza mene – uvek sam to kratkotrajno oklevanje doživljavao kao vrhunac naših medicinskih seansi – da u levoj ruci drži obezglavljeni špic, a u desnoj vatu za dezinfekciju i iglu koju će mi rinuti u debelo meso.

– Davala sam ja na Solunu injekcije u tuhr mahršala Francuske Franchet d'Espereya, Monsieur Negovan, pa se nije žalio na moju hruku.

– Ni ja se ne žalim – rekoh pomirljivo. – Nisam ništa gori od tih vaših naduvenih đenerala!

Đenerala koji se povlače u penziju, đenerala koji se demobilizuju, dopuštaju sebi čak i da pomru, sasvim civilno da se pogrebu, a da ne zasluže ni dinar na njih utrošen, pošto je, razume se, prethodno od mene uzet. A kad ONI dođu, nikog neće biti da nas uzme u zaštitu. Opet ću morati da kleknem, samo neću klečati u Chippendale fotelji no u jarku ispred

kuće, a iza mene neće stajati Mademoiselle Foucault sa spasonosnim lekom nego bandit neki sa naganom.

Neka svežina prožela mi je kožu, tamo pozadi. Ubod nisam ni osetio.

– Video sam ih ja u Rusiji, Mademoiselle Foucault, sve te đenerale, te preplaćene carske paune kako im crvena rulja čupa namirisano perje i njihovim kolajnama briše tur... kad smo već kod thura – spasonosna tečnost prodirala mi je u telo. – Ili se možda nadate da će ih zadržati moj brat tenkovima od kartona i plehanim fortifikacijama?

– Pobogu, Arsenije! – reče Katarina ulazeći. Konačno je bila odevena. – Ostavi gospođicu Foucault na miru! Zašto ženu jednom ne pustiš na miru?

– Uručila mi je pozdrav od Đordžija – rekao sam računajući da će to biti dovoljno da objasni moje osorno ophođenje. Saznanje da će me žene najzad ostaviti da pristupim izvršenju plana, koji je po drugi put za dvadeset i sedam godina imao da mi iz osnova život preokrene, gotovo naopako da ga izvrne, učinilo je da živnem. Brzo sam namakao pantalone i zauzeo prvobitan položaj u naslonjači.

– Opet ima ona svoja čupanja u stomaku. Preporučio sam mu da se više kreće. Sve dok bude dreždao među četiri zida, nikakvih nema izgleda da se oporavi.

Ovde Mlle Foucault najzad ustade. Izgleda, više nije pristajala da sluša kako se o voljenom đeneralu govori kao da je živ – ja za to zbilja nisam bio odgovoran, za mene je trebalo da bude živ, pa sam se i ponašao kao da živi – da se spominje kao na daći na kojoj bi, uz dužno poštovanje, sa pakošću bile pretresane i pokojnikove mane. Srdito je trpala instrumente u kasete, a ove gurala u oveštalu ručnu torbu.

– Sačekaću vas u thremu, Madame Nегоvan – zatim izađe, mene i ne pogledavši.

– Opet si joj govorio o Rusiji i boljševicima – reče Katarina prekorno.

Na jednonogom banku s pločom od prugastog crnobelog oniksa oprljenog mrljama kafe pripremala je bočice s kapljicama i pilule, koje ću u njenoj odsutnosti upotrebiti, ako mi bude pozlilo. U neprovetrenoj sobi zasićenoj mirisom medikamenta, Katarininog orijentalnog duvana, lakirane orahovine i sparušene hartije, utegnutoj u zlatastim biljkama procvale tapete, vazduh je bio gust, nepomičan i siv, dajući trijumfalnom licu Svetog Đorđa i krljuštavoju nemani, što mu se proburažena kopljem koprcala ispod oklopljenih nogu, bolesnički izgled i boju dima. Ona dogura stočić do naslonjače da mi, ako ustreba, bude na domaku ruke.

– Pa treba da se navikne.

– Mi smo već navikli. Toliko si pričao o Rusiji da sam revoluciju već preživela.

– Šta ste vi preživeli? Ništa vi još niste preživeli! U Ukrajini, devetnaeste trebalo je biti pa nešto preživeti!

Bio sam se zagledao u ogledalo pred kojim je nameštala crn šešir sličan pljosnatom engleskom šlemu. Umesto ljuspičavih brazgotina gleđi na njegovoj zadimljenoj pozadini provaljivali su se vatreni vilajeti do vrha pretrpani izbezu mljenom svetinom koja je na me kidisala.

– A i ovde će biti ako se ovako produži! Znaš li ti da su ONI svuda oko nas?

– Znam, znam!

– I da čekaju samo na tajni znak iz Moskve da ispužu iz svojih podzemnih laguma? Odrpani, prljavi, bradati i razjareni!... Da, i razjareni!... U krvavim rukama nosiće srpove, čekiće, maljeve, kamenice, crvene barjake, ikone svojih kosmatih vođa i ripide sa zahtevima ispisanim crvenim

ruskim pismenima, zahtevima da nam se uzme sve što imamo!

Moć, mislio sam, sigurnost, čast, nada i naše kuće, mislio sam, moje prelepe kuće.

– I ruski će govoriti, Katarina, da znaš, ruski govoriti, ruske pesme pevati, i ubijaće na ruski način kuršumom u potiljak, nadenuće nam nežna ruska imena, pa ćeš se ti zvati Kaća, Kaćuša, a ja ko zna kako.

Osetih lako tištanje ispod grudne kosti, i posegoh rukom da pronađem skrovište bola. Dok sam ga tražio, Katarina je već preturala po lekovima.

– Arsen ću se zvati... Arsenij... Arsenjuška...

– A što ti stalno misliš na NJIH kad znaš da ti škodi?

Spretno je oslobodila pilulu celofanskog omota. Podvukoh je pod jezik i blago pritisnuh uz nepca. Usta mi se ispuniše gorčinom. Nastojao sam da budem nepomičan. Još sam se preznojavao dišući na mahove, ali strepnje je bilo nestalo. To je zato što sam imao pilulu pod jezikom. S tom pilulom pod jezikom nisam se imao čega bojati.

Prilično iscrpljen munjevitim osećanjem bespomoćnosti, potražih leđima plišani naslon i pripih se uz njegovu mlaku mekotu misleći kako bi bilo bezdušno da mi se nešto desi baš kada me je čekao tako važan i neodložan posao. Zatim bacih obazriv pogled na Katarinu, zabrinuto nagnutu nad moje klonulo rame, i dočekah da čujem ono od čega sam čitav dan prezao, a što sam neopreznim ponašanjem najzad izazvao.

– Šta misliš, Arsenije, da ja odložim taj put? – upitala je naglo.

– Već mi je dobro – rekoh usplahireno.

– Ipak će biti bolje da ostanem kod kuće. Sići ću samo da se javim Melaniji.

Ponovio sam da mi je sasvim dobro.

– Jesi li siguran?

– Nikad se nisam bolje osećao.

Nije bila ubeđena.

– Izgledaš uznemiren.

– To je zbog vremena – rekao sam. – Samo ti idi.

– Kako kažeš, ali ću svratiti dole do Mihajlovića. Zamoliću da te neko od njih obiđe.

Užurbano sam tragao za jakim razlogom koji će je od toga odvratiti.

– Molim te, nemoj! Opet će se žaliti da im je kirija visoka i još će tražiti popravke u stanu.

– Ali oni to nikad nisu činili.

– Svi su zakupci isti – rekao sam tvrdoglavo.

Ako se zrelo razmisli, za šta ja nisam imao vremena, bio je to ispravan razlog za svakog drugog stanodavca osim za mene. Za mene je bio najneuverljiviji od svih na raspolaganju mi stojećih. Budući da sam kućevlasništvo shvatio, osećao i upražnjavao kao podvrstu graditeljskog zanimanja – jer kako bi se inače sve one čarobne arhitektonske ideje na području stanovanja ostvarile da ih ja nisam finansirao – sam po sebi novac za mene ništa nije značio. Bio je puko priznanje da kuća za čiji je zakup plaćan odgovara njegovoj vrednosti, mada je u samoj stvari tu vrednost ona najčešće premašivala. Novac je, dakle, u mojim poslovima bio pre duhovna nego ekonomska kategorija, pa nije bio redak slučaj da, naročito zadnjih godina snažno načetih krizom, o kojoj su me sa nepotrebnom oprežnošću izveštavali Katarina i beležnik Golovan, oprostim plaćanje kirije onim osiromašenim ili novčanim neprilikama pritešnjenim lokatarima za koje sam, opet preko Katarine i gospodina Golovana kao svojih opunomoćenika, mogao da utvrdim

da se o ustupljenim kućama predano staraju i da uz dužno poštovanje s njima postupaju. Sad, zbilja, nisam im baš opraštao kiriju, toľko prebogat nisam bio, samo sam na neodređeno vreme odložio njenu naplatu.

Na sreću, Katarina je bila toliko zaokupljena kontrolom lekova na stočiću da nije primetila vapijući nesklad međ razlozima što sam ih izneo protivu alarmiranja suseda i mojih kućevlasničkih nazora.

– Šta ćeš raditi celo prepodne? – upitala je brižno.

– Pa ne znam – rekao sam pritvorno. – Verovatno ću sređivati neke stare ugovore o najamnini. Možda ću najzad uzeti da čitam onu Viollet-le-Ducovu *Istoriju stanovanja* koju mi je darovao Isidor.

Ona se saže i usnama mi dotače čelo. Znao sam da je hladno i nauljano znojem. Kapljicama znoja kao jantarnom rosom. Takvo je bivalo uvek posle srčanog udara. Poznavao sam i miris tog znojenja. Bio je opor, slankast, mlak. S godinama je postajao prodorniji, ali u srži nije se izmenio. I uopšte, ništa se na meni nije izmenilo ni izopáčilo od onog dana kada smo u porti Saborne crkve bili predstavljeni jedno drugom. Preko Katarininog pognutog ramena ogledalo me je držalo u tom smirujućem uverenju. Cincarski masivan nos bio je još uvek povijen između sivkastih ulegnuća obraza, čak bi se moglo reći da se još više zgrbio. Uzan, ružičast usek preko korena poticao je od cvikera. Sivu, tek mestimično proređenu kosu Katarina je svakog jutra češljala, četkala i škropila lavandulom. Obrve su začudo bile zagasitije, katranaste. Mislim da sam i pogled imao siv. Podsećao me je na mišje krzno. Što se tiče brkova, oni su bez sumnje imali boju pepela, i to mokrog, i padali su guslarski preko gornje usnice kao čupav pervaz. Da, sivo je bilo moja boja, srebrno i sivo.

Posmatrao sam je kako oblači mantil. Radila je to brzo, odsečno, pa ipak metodično, i kao uvek na sasvim osoben način. Nikog nisam video da navlači kaput kao Katarina. Nije ga za okovratnik uzimala, levu ruku u levi rukav uvlačila, na leđa ga potezala, a zatim desnu u desni rukav smeštala, da bi najzad celu operaciju završila onim ujednačenim meškoljenjem kojim se kaput udobno pripija oko tela. Naprotiv, ona je oblačenje počinjala tamo gde su ga drugi završavali. Najpre bi kaput preko leđa prebacila, potom bi obe ruke istovremeno u rukave ugurala, i gipkim ga pokretom, jednim trzajem na ramena popela. Eto, u toj sitnici, u načinu oblačenja kaputa, ogledala se cela Katarinina priroda, a i zapovednička priroda Turjaških, kojima je po rođenju pripadala, agresivna, muškog liva, od one okorele vrste koja bi da učini, ako što čini, sve odjednom.

Iznenada me prože sažaljenje, ne kažem kajanje, već nežno saučešće prema njenom nezavidnom položaju u ovoj kući. Bojao sam se da nisam bio u pravu što sam dozvolio da me štite, u prvom redu da me Katarina zaštićuje, u stvari da veruje kako me zaštićuje na način koji mi je neprirodan, štaviše monstuozan u svojoj konačnosti i sveobuhvatnosti, tvorio ovako usahlim, bespomoćnim, ovako zavisnim, i da bih možda ispravnije postupio da sam ih naveo – kao što je krišom od mene predlagao njen stariji dever vikarni episkop Gospodin Emilijan – da puste nek sve teče od Boga upućenim pravcem, na koji bih se i ja jednom ipak bio kadar da sviknem, kao što se kako-tako najzad navikla i ona, svi Njegovan-Turjaški i sav njihov svet. Znao sam, i to je ponajviše izazivalo moje žaljenje, da je razdire strah od opasnosti da neka prodorna činjenica, neoprezni nagoveštaj – baš kao ovaj koji će me odvesti van kuće čim se ona

udalji – sumnjiva okolnost ili nepredviđeni događaj probije i raskoli zaštitni oklop što su mi ga sa toliko naprezanja skovali, i da se, prema njihovom mišljenju savršeno nepripremljen, suočim sa stvarnošću koja bi me, opet prema njihovom mišljenju (jer bi po svoje uskraćeno pravo došla ujednom i odjednom), sasvim pouzdano uništila. Znao sam takođe da su, isuviše već tom mučnom igrom zavedeni, primorani da od mene kriju poražavajući obim ekonomske krize koja hara napolju i koju, između ostalog, dokazuju javni radovi s one strane reke, zaboravljajući pritom – tolika je bila njihova naivnost – da ja svojim iskusnim okom tu recesiju mogu prepoznati i u beznačajnim sporednostima, kao što je činjenica da me inače izbirljivi drugobratučed Maksimilijan već godinama obilazi u jednom istom odelu, da smo se, štedljivosti mojoj tobože ugađajući, odavno lišili ispomoći posluge, da već dugo ne slavimo Sv. Đorđa izgovarajući se mojim stanjem, a ponajpre što su gotovo sve moje kirajdzije, s neobjašnjivim izuzetkom Mihajlovića ispod nas, već odavno u takvom finansijskom škripcu da sam na sve morao primeniti onaj nekada izuzetan princip po kome pod sličnim uslovima privremeno ne naplaćujem kiriju onima koji su te recese nadoknađivali domaćinskim odnosom prema kućama.

– E pa, Arsenije, ja sada idem – rekla je Katarina – i gledaću da se vratim do tri.

– Zbog mene se ne moraš žuriti.

– Pa radnje su mi do tri otvorene, a moram i da se spakujem.

Pre nego što je zatvorila vrata za sobom, uspravio sam se u stolici i predložio joj da obiđe Simonidu.

Zastala je, u svetloj seni vrata ličila je na dečije figurine od blata.

– Nisam imala nameru.

Zatečen sopstvenom smelošću, kazao sam, povlačeći se, da sam to predložio tek onako, jer dugo nemam nikakvih vesti o Simonidi.

– Dugo nisi bila tamo, Katarina. Još od zimus.

– Pa Golovan je odlazio.

– Ne znam – rekao sam zureći u lelujav procep između drvenih krila, koji se neprimetno sužavao. – Nije mi ništa rekao. Mislio sam samo da svратиš ako te put navede onuda.

– Dobro – kazala je – otići ću ako budem stigla.

Zatim je zatvorila vrata i ja sam čuo kako dva puta, na onaj svoj brz, odsečan, metodičan način, okreće ključ u bravi.

Osluškujući udaljavanje Katarininih koraka, udvostručenih udarima potkovanog štapa, pitao sam se nisam li počinio nesmotrenost, najizlišniju od onih kojima je obilovalo ovo tek načeto prepodne. Katarina je recimo mogla pretpostaviti da sam načuo nešto što se ticalo Simonidine budućnosti, možda da mi sa šticećenicom stvari rđavo stoje, pa da se vrati zabrinuta za moje raspoloženje koje je ovakvim pogoršavanjem redovno dovodilo do lakših ili težih srčanih udara. Pojma nemam šta mi beše da je pomenem. Možda sam smerao Katarini staviti do znanja da sam još uvek independentan, da ne zavisim isključivo od nje, akoprem sam kućevlasničke poslove prepustio njenom staranju, a možda sam, ne računajući na posledice, jednostavno prengaglio. I sada, umesto da bez oklevanja pređem na izvršenje odavno pripremljenog i u pojedinosti zamišljenog plana, morao sam da čekam i osluškujem. Inače bi ona, ako joj na um padne da se vrati, mogla da me zatekne u raboti koja bi bezuslovno iziskivala mučna objašnjenja.

Ovo prinudno odlaganje, međutim, dopuštalo mi je da se priberem. Razume se da sam ga utrošio na razmišljanje o Simonidi, jer šta bi moglo presudnije da me podstakne na delovanje do nevolja koja je po svemu ceneći pretila tom plemenitom i nežnom biću. Za samu opasnost čuo sam doista sasvim slučajno, iz razgovora što su ga beležnik Golovan i Katarina u pola glasa vodili iza vrata ženine sobe. Bili su zaboravili da ih pritvore pa sam čuo gde pominju Simonidino ime sa zgražanjem koje nije nagoveštavalo ništa dobro, i čiju je zloslutnost samo potvrđivala molba moje žene da se o svemu „Arseniju ništa ne govori“. Bio sam se obazrivo privukao vratima u nadi da ću i neke podrobnosti saznati, pa sam šćućuren onamo uz ključaonicu, kao uz ledena usta kakvog doušnika, i spreman da, ako ono dvoje naprečac izađu, žurno promenim položaj te se naoružan durbinom opet nađem kraj prozora, s prepašću, s očajem, s besom razumeo da će moja Simonida biti uklonjena i po svoj prilici zamenjena, i još da je odluka o tome na nadležnom mestu već bila potpisana.

Moja mezimica, ljupka Grkinjica Simonida, s tamnim otmenim licem, mlečnim pogledom ispod modrih kapa-ka, s usnama boje zgrušane krvi, probušenim bronzanom alkonom na afrički način. Simonida sa starinskim mirisima, prodornim, teškim i vlažnim kao mošus, obasuta nakitom koji joj je podario njen duhovni otac, inženjer Ministarstva vojnog, gospodin arh. Danilo Vladisavljević, i sa beličastim mrljama po telu svojstvenim bubrežnim rekonvalescentima i starim kućama. Godine devetsto dvadeset pete bila je, bez vlasničkog preterivanja, najizglednija građevina u blizini Kalemegdana, prava porodična kuća sa prostranim, udobnim, tamnim i toplim, a osobito čudesno nepredvidljivim prostorijama i zabitim komorama, te onako raspusna nimalo